

การเพิ่มมูลค่าไก่พื้นเมือง

The Value added of Native chicken

ปรีชา บัวทองจันทร์¹

Precha Buatongjan¹

ABSTRACT: In Thailand, native chicken is a food for household consumption and it would be able to generate income to the farmer. This can be alternative rearing approach to create value such as attractive chicken contest, and cockfighting etc. Furthermore, chicken breeding conservation of native chicken is still important to remain the primary species; the native chicken contest is more acceptable in both domestic and international level. The consequence of native chicken price value will increase from 100-1,000 times.

There are 2 kinds of generating the value added of native chicken.

The contest, the standardize specie selection is the approach to conservative of native chicken. The criteria of the contest are determined by Thai intellectual figure which will be able to add a value of native chicken is up to 40,000-100,000 baht.

The Criteria of native chicken contesting consists of an economy characteristic such as size, weight and complete body etc. In addition, Thai Intellectual figure for instance general character, color, and health etc.

The competition/fighting, in the part, cockfighting are the fowl game for high class people. Cockfighting rearing is delicate; the feeder must have good knowledge in each species. The price of cockfight depends on the winner of the match of fighting. The more winning, the price gaining. It can be start at 10,000-100,000 baht.

Conclusion: to generate value of native chicken, the contest and cockfighting can increase the value up to 100-1,000 times. However, the feeder must have good knowledge how to rear the native chicken as well.

ไก่พื้นเมือง เป็นสัตว์ปีกที่อยู่กับเกษตรกรไทยมาช้านาน สร้างเศรษฐกิจในครัวเรือนอย่างมาก โดยทั่วไปเกษตรกรเลี้ยงไว้บริโภคภายในครัวเรือน หากมีมากพอจึงจำหน่ายเป็นรายได้แบบเศรษฐกิจพอเพียง ด้วยลักษณะที่สวยงามและมีนิสัยที่รักการต่อสู้ ไก่พื้นเมืองจึงถูกนำมาเลี้ยงด้วยวัตถุประสงค์อื่น ๆ เป็นการเลี้ยงเพื่อเพิ่มมูลค่า ได้แก่ การเลี้ยงเป็นไก่สวยงามเพื่อการประกวด และการเลี้ยงไว้ต่อสู้เชิงกีฬา ซึ่งเป็นวิถีชีวิตของชาวชนบทไทยในอดีต หลังจากเสร็จจากการทำไร่ทำนา ตามคำกล่าวที่ว่า “ชาวชนบทไทยเสร็จจากไร่ นา ก็มากัดปลาดีไก่” ในปัจจุบันการเลี้ยงไก่เพื่อนำไปตีหรือชนมีข้อจำกัดมากมายทั้งในด้านกฎหมาย ด้านการยอมรับของสังคม รวมทั้งข้อจำกัดในการ

เคลื่อนย้ายสัตว์ไปรวมกันตามสนามชนไก่หรือบ่อน แต่การเลี้ยงไก่เพื่ออนุรักษ์สายพันธุ์ โดยการประกวดไก่ตามลักษณะ มาตรฐานและอุดมทัศน์ที่กำหนด มีแนวโน้มสูงขึ้น ตลาดมีความต้องการสูง ได้รับความนิยมนทั้งในประเทศและต่างประเทศ (แถบตะวันออกกลาง) ทำให้ไก่พื้นเมืองไทยมีมูลค่าเพิ่มขึ้น 100-1,000 เท่า อีกทั้งยังเป็นผลดีในภาพรวมของประเทศก็คือ เป็นการอนุรักษ์สายพันธุ์ไก่พื้นเมืองไทยดั้งเดิมให้คงอยู่ไม่เกิดการปนเปื้อนของสายเลือดจนหลักขณะเดิมไม่ได้ จึงสามารถเลี้ยงเป็นอาชีพได้อย่างมั่นคง เป็นสัตว์เอกลักษณ์ประจำถิ่นหลายพื้นที่ในประเทศไทย เช่น เหลืองหางขาว (พิษณุโลก) ประดู่หางดำ (สุโขทัย) แสมดำ (พิจิตร) เขียวหางดำ (อุตรดิตถ์และฉะเชิงเทรา)

¹ นักวิชาการสัตวบาลชำนาญการพิเศษ สำนักพัฒนาพันธุ์สัตว์ กรมปศุสัตว์

เทาหางขาว (ตาก) ต่าง (แพ้ว) แดง (อุตรธานี) เป็นต้น

การเพิ่มมูลค่าไก่พื้นเมือง มี 2 รูปแบบ คือ

1) การประกวด เป็นการเลี้ยงไก่พื้นเมืองเชิงอนุรักษ์ (ไก่ไก่) เพื่อคัดเลือกตัวที่มีลักษณะดีตามมาตรฐานพันธุ์ หรืออุดมทัศนียภาพที่กำหนด โดยใช้ลักษณะทางเศรษฐกิจและลักษณะตามภูมิปัญญาไทยโบราณเป็นตัวชี้วัด ได้แก่ สายพันธุ์เหลืองหางขาว ประดู่หางดำ เขียวหางดำ แดง ขี ต่าง เทา ลาย เป็นต้น การเลี้ยงไก่พื้นเมืองเชิงอนุรักษ์ (ไก่ไก่) ต้องคัดเลือกและปรับปรุงพันธุ์ตามมาตรฐานและอุดมทัศนียภาพของแต่ละสายพันธุ์ ผู้เลี้ยงควรนำไก่เข้าประกวดบ่อยๆ เพื่อให้เห็นจุดเด่นและจุดด้อยของตนเอง แล้วนำมาปรับปรุงตามที่คณะกรรมการวิจารณ์และเสนอแนะ รวมทั้งควรพัฒนาสายพันธุ์ตามคู่มือมาตรฐานสายพันธุ์ที่กำหนดไว้แล้ว

การเพิ่มมูลค่าแบบนี้ นอกจากเป็นการรักษาสายพันธุ์ดีไก่พื้นเมืองไทย ที่มีความหลากหลายทางชีวภาพแล้ว ยังเป็นการรักษาภูมิปัญญาไทยที่ว่า “ไก่องามตามตำรามักเป็นไก่เก่งเสมอ” ตามคำกล่าวที่ว่า “**เพิ่มมูลค่าให้ไก่บ้าน สืบสานภูมิปัญญาไทย นำรายได้สู่ครัวเรือน**” ตลาดไก่ประกวดที่สำคัญในต่างประเทศ ได้แก่ คูเวต บาห์เรน สหรัฐอาหรับเอมิเรตส์ เป็นต้น ราคาตัวละ 40,000-100,000 บาท

แหล่งซื้อขายไก่ประกวดหรือไก่อนุรักษ์ที่สำคัญ ได้แก่ จังหวัดพิษณุโลก สุโขทัย พิจิตร อุตรดิตถ์ อัญญา ฉะเชิงเทรา นครปฐม สุพรรณบุรี สิงห์บุรี ราชบุรี เป็นต้น

2) การแข่งขันหรือการประลอง เป็นการเลี้ยงไก่พื้นเมืองเชิงกีฬา (ไก่เก่ง) เพื่อคัดเลือกสายพันธุ์ การชนไก่มีมาแต่โบราณแล้วตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา ถือว่าเป็นกีฬาในวังของชนชั้นสูง ไกชนจึงมีความเกี่ยวพันกับพระมหากษัตริย์ไทยหลายพระองค์ อาทิ ไก่เหลืองหางขาวกับสมเด็จพระนเรศวรมหาราช ไก่เขียวพาลกับพระยาพิชัยดาบหัก ไก่ประดู่แสดดำกับพระเจ้าเสือ เป็นต้น การเลี้ยงไก่พื้นเมืองเชิงกีฬา (ไก่เก่ง) จำเป็นต้องมีความรู้เกี่ยวกับชั้นเชิงการต่อสู้ของไก่พื้นเมืองแต่ละสายพันธุ์ แต่ละแห่งหรือแต่ละภูมิภาค ผู้

เลี้ยงมักเสาะแสวงหาสายพันธุ์ที่มีประวัติดี ตีเก่ง มาเป็นพ่อ-แม่พันธุ์ประจำฟาร์ม บางครั้งจำเป็นต้องผสมพันธุ์แบบเลือดชิด เพื่อรักษาสายพันธุ์ดีเอาไว้ เรียกว่า “ผสมลงเหล่า” ส่วนตัวที่มีลักษณะไม่ดีก็นำไปเป็นไก่บริโภคหรือไก่แกงต่อไป

ไก่ที่ชนะการต่อสู้ จะมีราคาเพิ่มขึ้นตามจำนวนครั้งของการชนะคู่ต่อสู้ในแต่ละครั้ง การเพิ่มมูลค่าจากชั้นเชิงการต่อสู้ ผู้เลี้ยงต้องมีความรู้ในการคัดเลือกพันธุ์ตามภูมิปัญญาไทยแต่โบราณ ที่ดูลักษณะภายนอกและพฤติกรรมของไก่พื้นเมืองแล้วคัดเลือกไว้เป็นไก่ชน โดยกำหนดลักษณะพึงประสงค์และไม่พึงประสงค์ตามคำบอกเล่า ความเชื่อ และประสบการณ์ที่มีมาแต่โบราณ จนกลายเป็นตำราหรือตำนานเล่าขานสืบต่อมาจนถึงปัจจุบัน

การเลี้ยงไก่แบบเพิ่มมูลค่าจากชั้นเชิงต่อสู้ นอกจากจะมีตลาดแพร่หลายในประเทศ (เขตชนบท) แล้วตลาดต่างประเทศก็นิยมไก่ชนจากประเทศไทย เพราะมีชั้นเชิงการต่อสู้หลายรูปแบบ ตลาดไหวพริบดีอดทน โดยเฉพาะประเทศมาเลเซีย อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ เป็นต้น ส่วนใหญ่ส่งออกแบบไม่ถูกต้องตามกฎหมาย โดยไปพักที่มาเลเซียก่อน ราคาตัวละ 10,000-100,000 บาท จึงสามารถนำเงินตราเข้าประเทศได้ปีละหลายล้านบาท ดังคำกล่าวที่ว่า “**เลี้ยงไก่กีฬา รักษาสมรรถชาติ มีตลาดแน่นอน**”

แหล่งซื้อขายไก่ชนหรือไก่เชิงดีที่สำคัญ ได้แก่ ลำพูน (ปากอ้อย) สุโขทัย พิษณุโลก ชัยนาท สิงห์บุรี สุพรรณบุรี ตราด จันทบุรี กรุงเทพฯ นครราชสีมา และภาคใต้ตอนล่าง

เกณฑ์การตัดสินการประกวดไก่พื้นเมืองไทย

การประกวดตัดสินไก่พื้นเมืองไทย กรรมการตัดสินจำเป็นต้องทราบเกณฑ์ที่ใช้ในการตัดสินว่าจะให้ความสำคัญ หรือให้คะแนนลักษณะภายนอกที่ปรากฏให้เห็น (Phenotype) ส่วนใด มากน้อยเท่าใด ซึ่งลักษณะที่ปรากฏให้เห็นเกิดจากพันธุกรรม (Genotype) และสิ่งแวดล้อม (Environment) ที่ได้รับประกอบด้วย

1. **ลักษณะทางเศรษฐกิจ** เช่น ขนาด น้ำหนัก และความสมบูรณ์ของร่างกาย อาทิ กล้ามเนื้อหน้าอก เต็ม กล้ามเนื้อท้องเต็ม กล้ามเนื้อสะโพกใหญ่ กล้ามเนื้อน่องใหญ่ เป็นต้น

2. **ลักษณะตามภูมิปัญญาไทยโบราณ** เป็นลักษณะที่เกี่ยวข้องกับรูปร่างที่เหมาะสมตามอุปนิสัย พฤติกรรม และชั้นเชิงการต่อสู้ ได้แก่

2.1 **ลักษณะทั่วไป** เป็นลักษณะภายนอก ไก่พื้นเมืองไทยอันพึงประสงค์

1) **รูปร่างและกิริยาท่าทาง** เช่น ตัว ยาว สูงระหง ท่ายืน ท่าเดินปกติ ตีนตัวตลอดเวลา

2) **ส่วนหัว** เช่น กะโหลกเล็ก หน้า แหลม ตาเหยี่ยว คอยาว จมูกกว้าง ปากใหญ่ หงอน ปิดกระหม่อม ตุ่มและเหนียงไม่หย่อนยาน คางรัด หู ปิดสนิท สร้อยคอเต็มประป่า

3) **ส่วนลำตัว** เช่น ไหล่ยก หลังกว้าง ออกเต็ม ท้องเต็ม ขนเต็มเป็นมัน ปีกเต็มไม่โหว่ สร้อยปีกเต็มหนา สร้อยหลังเต็ม รัย้าหลังยาวประกัน ตะเกียบชิด

4) **ส่วนหาง** เช่น หางพัดเต็ม หางรับ เต็ม หางกะลวยยาว รัย้าหางเต็ม ขั้วหางใหญ่ กระปุก น้ามันใหญ่

5) **ส่วนขา** เช่น สะโพกเต็ม บั้นขาใหญ่ น่องใหญ่ ข้อขายาว แข็งเรียว เดือยใหญ่พอเหมาะ เท้าใหญ่ นิ้วตรงเรียว เล็บยาวพอเหมาะ เกล็ดดี

นอกจากนี้ยังมีลักษณะพิเศษอื่นๆ เช่น ลักษณะพิเศษของเหลืองหางขาว อาทิ พระเจ้าห้าพระองค์ บัวคว่ำบัวหงาย สร้อยสังวาลย์ ปีกไชยขาว ฝาปิดจุมูกขา เป็นต้น

2.2 **สีประจำพันธุ์** เป็นลักษณะเด่นในแต่ละสายพันธุ์ ตามอุดมทัศน์ (Standard of perfection) ซึ่งกำหนดไว้แล้ว เช่น เหลืองหางขาว ประดู่หางดำ เขียวหางดำ แดง ซี เทา ต่าง ลาย เป็นต้น

1) **สีสร้อย** เช่น สร้อยคอ สร้อยปีก และสร้อยหลังสีเดียวกันตามสายพันธุ์ รัย้าหลังยาว ปิดกัน สร้อยใต้ปีก (อาจมี)

2) **สีหาง** เช่น หางพัด หางรอง หางกะลวย และรัย้าหางสีตามสายพันธุ์

3) **สีขนพื้น** เช่น ขนใต้คอ ขนอก ขนท้อง ขนข้างตัว และขนน่องเต็มเป็นมัน สีตามสายพันธุ์

4) **สีปีก** เช่น ปีกใน ปีกนอก ปีกไชยสีตามสายพันธุ์

5) **สีปาก** เช่น ปากบน ปากล่าง และปลายปาก (จงอย) สีเดียวกันกับแข้ง เดือย เล็บตามสายพันธุ์

6) **สีตา** เช่น นัยน์ตา รอบนัยน์ตาสีตามสายพันธุ์

7) **สีแข้ง** เช่น หน้าแข้ง ท้องแข้ง เกล็ด และเดือยสีเดียวกันตามสายพันธุ์

8) **สีนิ้วและสีเล็บ** เช่น นิ้วกลาง นิ้วชี้ นิ้วนาบ และนิ้วก้อยสีเดียวกันตามสายพันธุ์

9) **สีหู** เช่น ขนปิดรูหูสนิท สีตามสายพันธุ์

3. **สุขภาพอนามัยและความพร้อมในการเข้าประกวด**

3.1 **สุขภาพ** (สุขภาพร่างกาย สมบูรณ์แข็งแรง) ลักษณะที่ไม่พึงประสงค์เกี่ยวกับสุขภาพ ได้แก่

1) เจ็บป่วย ซึม มีน้ำตาไหล ปากเหม็น ไอ จาม พยาธิตา หมัด ไร ฯลฯ

2) เป็นโรคใดโรคหนึ่ง เช่น ฝีดาษ หัวตัว ขี้ขาว คอดอก โรคบิด ฯลฯ

3) พิการ เช่น ตาบอด ปากเปี้ยว ขาหรือนิ้วเก เดือยหัก ฯลฯ

4) ผิดปกติ เช่น กระจุกอกคุด-ยุบ เท้าเป็นหน่อ ออกเป็นปรวด แข็งเป็นเหน็บเสี้ยน ซุบพอม ปีกโหว่ หัวโกธัน ขนร่วง หงอนรู หูกหลง แข็งผู้ ชักลาก แข็งถก ฯลฯ

5) มีบาดแผลที่เกิดจากการจิกตี หรืออุบัติเหตุ เช่น ที่ใบหน้า หงอน แข็งเท้า เป็นต้น

6) ต่อบิก ต่อบาง ฝ่าตัดเหนียง หรือ ศัลยกรรมส่วนใดส่วนหนึ่ง

7) ย้อมสีขน สีสร้อย สีหาง หรือส่วนอื่นๆ

- 3.2 **ความสะอาดสไต**
- อื่นๆ
- 1) ไม่เปราะเปื้อนซี ผุ่น โคลน สี หรือ
 - 2) ขนต้องเป็นมัน(ไม่แห้ง)
 - 3) ดวงตาแจ่มใส
- 3.3 **ความพร้อมการประกวด**
- 1) เชื่อง ไม่จิก จับและควบคุมง่าย
 - 2) จัดทำยื่นได้นิ่ง (เล่นกล่องหรือถ่าย
- รูปได้ง่าย)

สรุป

การประกวดตัดสินไก่พื้นเมือง ส่วนใหญ่จะให้ความสำคัญกับเพศผู้หรือพ่อพันธุ์เป็นหลัก เป็นการคัดเลือกพันธุ์ตามอุดมทัศน์ที่กำหนดไว้ เพื่อนำไปใช้ปรับปรุงพันธุ์กับแม่พันธุ์สายพันธุ์เดียวกัน จนได้ลูกไก่ที่มีลักษณะที่ใกล้เคียงกับพ่อพันธุ์มากที่สุด อันเป็นการรักษาสายพันธุ์แท้ไก่พื้นเมืองให้คงอยู่ ไม่เกิดการปนเปื้อนของสายเลือดอื่นจนหาลักษณะเดิมไม่ได้ หรือเป็นการอนุรักษ์สายพันธุ์ดั้งเดิมให้คงอยู่นั่นเอง